

ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - **TRIDEN**
UKRAINIENNE

Число 40 (446). Рік вид. X. 4 листопада 1934 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 4 листопада 1934 року.

Союз Українських Організацій у Болгарії має відбутися 4-5 листопада с. р. перший делегатський з'їзд після свого заснування. Проїшов довгий період організації у Болгарії окремих Громад і Товариств, а потім і об'єднання їх у одному Союзі. Тепер цей Союз, скликаючи свій перший з'їзд, перегляне на ньому пройдену тяжку путь упертої праці на полі організації та об'єднання нашої еміграції у Болгарії та зазначить собі шляхи наперед. Поставить Союз перед собою, без сумніву, і нові, ширші завдання, що відповідатимуть його теперішнім збільшеним і зміцненим силам та набутій у попередній праці рутині.

Наша еміграція, в якій би країні вона не знайшла собі на чужині тимчасовий притулок, має скрізь одні й ті самі основні завдання у своїй ріднородній роботі — організація й зміцнення та розвиток своїх сил, приготування себе до дальшої служби Україні по повероті на батьківщину, та інформація чужини про стремління українського народу до своєї незалежності і створення по можливості сприятливого відношення чужини до цих віковичних стремлінь українського народу до свободи. Українська еміграція, що осіла в Болгарії, тако-ж в міру сил своїх виконує ці завдання.

Але, крім того, майже в кожній країні перебування нашої еміграції життя виставляє перед нею і свої специфічні, чисто місцеві завдання, що, не дивлячися на свій місцевий характер, набирають иноді і першорядного, загального значіння.

Коли в цьому відношенні взяти Болгарію і взагалі Балкани, то тут перед нашою еміграцією стоїть велитенська робота над державно-національним усвідомленням великих українських мас, що

належать зараз до російських емігрантських організацій та опинилися на Балканах, як рештки врангелівської армії.

Як відомо, бувша врангелівська армія, що під час своїх операцій головно перебувала на територіях українських або козачих, у великій частині своїй складалася з осіб, що походять з України або з козачих земель. Ці українські й козачі маси ще й досі по інерції тримаються тих, хто вивів їх на еміграцію. Правда, сильно виявлені в національному смислі українці давно вже вийшли з приналежності до організацій ворогів України, чому ми до певної міри завдячуємо тако-ж і само існування Союзу Українських Організацій у Болгарії. Тако-ж і свідоміші своєї національної окремішності донські й інші козаки позакладали свої національно-козачі організації, що переслідують у своїй роботі національні козачі, а не російські цілі. Але праці над прискіпшенням і поглибленням цього процесу ще надзвичайно багато. Великої й важливої праці, бо цим зменшились би організовані шереги ворожих нам на еміграції російських організацій, що у відповідну хвилю можуть робити спроби перешкодити звільненню України, та збільшились би, у свою чергу, шереги українських організованих сил, готових у кожній хвилині до служби своїй батьківщині.

Нелегке це завдання, але можливе до переведення. Переведення його в життя вимагає одначе від існуючих українських організацій у Болгарії, від тамошнього Союзу Українських Організацій великої організованості, твердості національного духа, моральної сили та дисциплінованості.

Перед лицем цього великого завдання української еміграції у Болгарії, — що торкається в однаковий мірі тако-ж нашої еміграції в Югославії, — як і взагалі перед лицем всіх тих головних завдань, що стоять перед українською еміграцією скрізь, мають зникнути всі дрібні непорозуміння, які іноді зустрічаються скрізь у біжучій праці, в жертву мають бути принесені всі дрібні амбіції, що іноді виходять на поверхню у громадському житті. Дисципліни й порядку бо громадська праця вимагає так само, як і військова служба.

Є такі країни, як Румунія, наприклад, де наша еміграція являється прикладом організованості й дисциплінованості, що привилися в бігу довгих літ праці. Подібне еднання й можливо більша

координація праці й зусиль можливі до досягнення тако-ж і молодшим нашим організаціям в інших країнах.

Треба думати, що й у провідників української еміграції у Болгарії, як і в цілої української еміграції в цій країні, почуття с в і д о м о с т и в а ж н о с т и б і ж у ч о ї х в и л і, карности й відвічальности перед тими завданнями, що стоять перед ними до виконання, зпричиняться до того, що й 1-ий делегатський з'їзд Союзу Українських Організацій у Болгарії, як і сам Союз, працею своєю прислужаться до зміцнення й збільшення українських сил на Балканах, а з'їзд послужить тим трампліном, відбившись від якого наша еміграція в Болгарії, після періоду свого формування, із збільшеними темпами піде вперед по шляху відданої ідейної служби Україні, спрямованої до здобуття незалежної й вільної Української Держави.

Становище на Україні*)

(Докінчення)

Політичні-ж причини, як видно з тої-ж преси, такі. В Харькові по різних інституціях УССР просочилося багато націоналістичного елемента, які, ховаючися за спину Скрипника та його однодумців, творили опозицію русифікаторському курсу партії. Хоч цих «скрипничат» і повикидано тисячами з совітських установ у Харькові і скрізь на Україні, проте влада не дуже то певна у всьому совітському апараті центральному.

Крім того, не треба забувати, що коли столиця УССР була в Харькові, то Київ все-ж своїми віковичними традиціями творив, так би мовити, опозицію новорозбудованому і лише за совітської влади розширеному Харькову. В цій дуелі Київ ніколи не був перемоženим, не дивлячися, що большевики із усіх сил підірали Харьків. Отже большевики вирішили пей двобій Київ з Харьковом вирішити в той спосіб, що знищать значіння Харькова самі, і, по їхніх словах, мають на меті в Києві «добити» націоналістичну Україну, яку вони так старанно хотіли знищити в Харькові. Хотять вони ослабити культурне значіння Києва в спосіб перенесення наукових і культурних установ з Києва до Харькова, про що з'явилися звістки у совітській пресі.

Але як би совіти не оправдували рішення перенести столицю з Харькова до Києва, як би не пояснювали вони цю нову «реформу», — становище України не зміниться, бо фактично столицею совітської України був не Харьків і не буде нею й Київ, столиця совітської України була і є в Москві. Тому й позитивного значіння для України ця бутафорна реформа ніякого не матиме.

Одно лише можна сказати з приводу цього. Не вдалося большевикам задушити Україну в Харькові, тим більше не вдасться їм добити її в Києві, бо в цьому останньому занадто багато є динамики української визвольної боротьби, динамики, зрослої на історичних традиціях, на давніх

*) Див. «Тризуб» чч. 29-30 з 26. VIII, 31 з 2. IX, 33 з 16. IX та 37 з 14. X с. р.

і недавніх спогадах боротьби, слави і волі, динамики, яку бережуть і розвивають «тіні незабутніх предків». І большевицьким комісарам значно легше мордувати і розстрілювати українських живих патріотів у Харькові, ніж стати на герць проти тіней Рюрика й Ярослава, Богдана Хмельницького і Івана Мазепи, Симона Петлюри!

Най не дзвонять дзвони Лаври і Софії, бо здійняла їх ворожа влада, але мовчанкою своєю вони говорять про прийдешню перемогу, і стріліт ворожих кулеметів лише більше відтінить віщуючу мовчанку наших святинь. Най-же не будуть голословними наші слова. Погляньмо, чи-ж справді добила Україну совітські комісари, чи справді-ж почувать вони себе цілком спокійно, як пани і володарі?

Дамо кілька прикладів, які виразно твердять, що ні.

Найперш гляньмо на розташування їхнього війська на Україні. Кидається у вічі ріжниця родів війська між Лівобережжям і Правобережжям. Оскільки на Лівобережжі, як видно, совітська влада почувала себе спокійніше, то на Правобережжі, де весь час панує неспокій і заклопотаність, совітська влада виявляє незрозумілу політику. Так, на Правобережжі совіти тримають лише два корпуси піхоти, а натомість цілим півколом з півдня на північ розташували кінноту, яка нараховується корпусами. Розуміється, що є і танки, і авіація, і технічні частини.

В той час, як на Лівобережжі, особливо на Харківщині, Катеринославщині і в Донбасі, совітська влада розширила й упорядкувала мережу шосейних і залізничних шляхів, що пояснюється, крім стратегічних, ще й економічними причинами (організація так зв. підвозних шляхів, що зв'язували б «ю» СССР з центром його), то на Правобережжі як шосейні, так і залізничні шляхи zostалися такими-ж, якими були і до революції. З цього і випливає потреба тримати на Правобережжі, як рід війська, кінноту, яка є єдиним родом зброї, що може пересуватися при всякому стані шляхів. Таке навмисне заупущення шляхів на Правобережжі викриває непевність совітської влади затримати за собою Правобережжя, яке в кожную хвилину може стати театром боєвих операцій.

Відомо, що большевики збудували велику оборонну зону, починаючи од Чорного моря, далі на північ через Деражню, аж до Пінських багниць, зону, що знаходиться приблизно на сто кілометрів від західних кордонів совітської України. Ця зона має дротяні загорожі, бетонвані гнізда для кулеметів, площадки для гармат і т. д.; на дорогах є рогатки, що пропускають селян лише по перепустках. Присутність такої фортифікованої зони дозволяє робити припущення, що її цілком є затримати наступ на Правобережжя і тим дати можливість перевести мобілізаційні плани та перекинення значніших сил у бажаних напрямках. З другого боку, на випадок повстання на Україні, ця зона відіграла б роллю внутрішньої загороди, і повстання попало б у так зв. «мішю». Не знати, чи подібні зони совіти збудували і по-під іншими кордонами своїми.

Наведені дані свідчать про боязкість совітського панівного кадру, а їхні заяви, що не криють свого побоювання перед наступом українського націоналізму, ще лише більш підкреслюють страх окупантів перед неминучістю.

Наведемо кілька цитат з совітської преси, що яскраво це підтверджують.

Ясно, що совіти собі уясняють, яку вагу для них має окупація України. Про це шеф ППУ на Україні Балицький недвозначно заявив на 12-му з'їзді партії в Харькові. Він так визначив роллю України для совітів:

«Україна — це країна хліба, цукрового буряку, металу, вугілля, залізної руди; вона має надзвичайне значіння в економічному і політичному житті» («Вісті» ч. 18 з 21. I. 34 р.).

Інакше кажучи, Україну з такими багатствами большевики без люті боротьби не віддадуть. А тепер подивимся, як совітські достойники висловлюють свою боязкість перед силою українського національного руху, який загрожує, що далі, то більше, пануванню московських сатрапів.

Знаний листопадовий пленум ЦК КПБУ і його ЦКК «кваліфікував місцевий український націоналізм, як найголовнішу небезпеку на Україні» («Вісти» ч. 14 з 16. І. 34 р.), і постанови того пленуму

«вимагають від партії, комсомолу і далі нещадно боротися з українським націоналізмом, що в масштабі УРСР є головною небезпечкою і що відбиває прагнення відміраючих, раніше панівних експлуаторських класів, відірвати Україну від ССРСР» («Комсомолець України» ч. 262 з 30. XI. 33 р.).

Одмічаємо дві яскравих тези: український націоналізм — це найголовніша небезпека на Україні, — ясно, для совітської влади, — і тенденція — одірвати УРСР від ССРСР, себ-то тенденція до відтворення державної самостійності України.

Але вслухаймося далі в голоси совітських володарів.

Військовий орган «Червона Зоря» з 5. XII. 1933 р. ч. 279 пише так само широко про цю знаменну постанову листопадового пленуму, який «різко поставив питання про головну небезпеку на даному етапі в національному питанні — українському націоналізмі, як агентурі інтервенціоністів, що поставили собі завданням одірвати совітську Україну від ССРСР».

Інша редакція — тих самих тез.

З другого боку, Чубарь, що жаліється на «інтриги чужоземних держав і певних антибольшевицьких кол, що проповідують ідею незалежної України», запевнює, що «робітники і селяне України віднайшли свою незалежність в момент, коли було утворено совітську Україну» («Вісти» ч. 3 з 3. І. 34 р.).

Яка це була «незалежність» і якою вона є сьогодні, то вже вертатися до цих тем не будемо. Одмітимо, що в Чубаря теза «одірвання України від ССРСР» вже обертається в «ідею незалежної України».

Але прислухаємося до слів найвідповіднішої і найвідповідальнішої перед Сталіним фігури, самого Постишева. Цей достойник на тому-ж 12-му з'їзді КПБУ голосно заявив таке:

«Ми мусимо взяти на увагу, що націоналістична контр-революція зараз заховалася глибше, вона стала ще більш потайною, вона буде ще більше замаскованою...»

Боротьба класів не зменшується, а спротив решток розбитих класів продовжує рости» («Вісти» ч. 20 з 24. І. 34 р.).

Останні слова варті, щоб на них спинитися. По-перше тому, що автор їх сталінський намісник на Україні найкраще з усіх інших може знати становище на Україні і найкраще та найправдивіше його оцінювати, по друге тому, що в цих словах ховається вся суть сьогодняшнього стану нашого народу.

«Спротив решток розбитих класів (яка термінологія: рештки розбитих класів!) продовжує рости». Останні два слова касують просто і безповоротно вигадану термінологію: рештки розбитих класів. Ясно виходить, що «рештки розбитих класів» себ-то той-же самий український націоналізм, що стремить до одірвання України від ССРСР, не розбито і спротив його, не дивлячися на суворі міри самого Постишева, — продовжує рости!

Таке признання та ще в устах такого достойника, як Постишев, має надзвичайну вагу і цінність.

Одмітимо, що те саме пишуть і московські газети. Напр., «Правда» з 19. І. 34 пише:

«контрреволюційний націоналізм розгромлено, але небезпека шовінізму існує...»

На большевицькій мові це означає те саме, що сказав Постишев.

Листопад — місяць українських інвалідів.

До того ще цікавий факт. На XVII з'їзді партії в Москві делегати з Білорусі, Кавказу, Туркестану і Сибіру жалілися на поширення на їхніх частинах союзу націоналізму, мовляв, у них той самий спротив, що і на Україні, і виходить так, що ніби в боротьбі проти Москви на теренах цілого союзу перед веде Україна.

Ми гадаємо, що наведених даних досить для того, щоб удowodнити, що ні реформи совітські, ні суди, ні розстріли, ні переселення, ні голод не спинять боротьби українського народу за свою волю і відокремлення від Москви, за своє визволення з-під чужої влади.

Але всі наведені вище матеріяли дають нам змогу зробити висновки по тих двох питаннях, що ми поставили на початку нашого доповіді, а саме питання поглиблення національної свідомості і справа матеріяльної організації української території до державного життя.

Отже висновки наші такі.

Як виходить з аналізу процесів і подій, які мали місце на Україні за останні роки, національна свідомість українського народу надзвичайно поглибилася і в народі нашому загострилося почуття його окремішності, а тим самим ідея незалежності України спopуляризована самим ходом цих подій і процесів. Єдиним виходом із того тяжкого становища, в яке попала Україна, є відновлення її державності, відірвання її від Росії.

З другого боку, не зважаючи на неймовірно тяжкі умови життя на Україні, там іде невинним шляхом процес матеріяльної мобілізації до реального прийняття нею форм незалежної держави. Чим більше виявляється централізаторська політика Москви, тим більший вона викликає спротив і посилення гостроти стремлень України здобути незалежність. Робота культурна і наукова, витворення кадрів української інтелігенції (при всіх її дефектах) з безперечним життєвим досвідом, процес усвідомлення народних мас — це все спричиняється до конкретизації ідеї самостійності. Те, чого ми не мали в 1917-1921 роках, — сьогодні, може ще не повністю, маємо на Україні.

До того додати ще треба, що традиції збройної боротьби, перерваної у 1921 році, продовжують жити у формі тих повстань, заколотів і заворушень, що не вгавають і по сей день на Україні і що входять свій вияв у тому «спротиві», про який говорив Постишев. Терор проти совітської влади існує, це є безперечний факт, хоч він і дуже рідко одмічається совітською пресою, а як одмічається, то лише, як «бандитизм». Одзначимо недавню звітку про вбивство Вайсберга, відомого чечиста, одмітимо подану чернівецьким «Часом» звітку про зривання в повітря порохових складів у Києві і т. д.

Гасло покійного Хвильового «геть з Москвою — даеш Європу» перейшло з літератури в реальне життя, і це гасло, виголошене большевиком, нічим не ріжнеться від гасел наших, а саме:

відірвання України від Москви і відновлення незалежної держави Української.

Хоч українське населення знесилене і вимучене, але воно бореться безперестанно і бореться нещадно.

Міжнародна кон'юнктура і процеси в українському житті по-за межами совітів говорять за те, що наближається час дуже рішучих і одповідальних подій на Великій Україні. Говорючи про процеси в українському житті, ми розуміємо під ними зріст свідомості серед українців Галичини, Волині, Буковини і Підкарпаття того, що найголовніший ворог — це є Москва і що проти нього всі живі сили наші мусять бути направлені. Цей зріст — є доказом того, що вже відчувається близькість розв'язки питання нашого державного існування.

Перед лицем тих процесів, що мали місце на Україні, тих подій, що готуються в Європі і в світі, які-ж наші обов'язки, обов'язки емігрантів? Вони ясні:

1. Твердо і непохитно підтримувати традиції боротьби за державну незалежність України.

2. Своєю організацією внутрішньою, духовною спаяністю і в середині, і назовні, своєю вірністю давнім прапорам УНР — спричинитися до найбільшої конденсації сил, які будуть потрібні в належний час.

3. Допомогати чужині правдиво розуміти завдання і стремління українського народу, правдиво освітлювати процеси і події, що відбуваються на Україні, освітлювати перед чужиною вагу і значіння існування незалежної Української Держави.

Коли ми чесно й повно виконаємо обов'язки наші, ми поможемо нашим братам на поневоленій батьківщині продовжувати боротьбу і допоможемо їм перемогти ворога, що посів нашу землю.

Коли ми чесно й повно виконаємо доручену нам долю ролю нашу, ми спричинимося до здійснення святої мети — відновлення державної незалежності України.

М. Ковальський.

Третій делегатський з'їзд української еміграції у Польщі *)

(Продовження)

Справоздання Головної Управи УЦК було розпочато доповіддю ген. В. Куца про діяльність організаційної секції Головної Управи на протязі 1929-1934 р.р.

Регістрація статуту УЦК, інструктування еміграційних осередків, реєстрація еміграції, організація нових відділів УЦК, зносини з властями, нормування життя еміграційних осередків, зносини з Головною Еміграційною Радою, допомога безробітнім, заходи до скликання III-го делегатського з'їзду і т. д. — були тими головними пунктами, на яких в своєму справозданні зупинився доповідчик.

Справоздання з праці культурно-освітньої секції зложив інж. В. Яновський, торкнувшись в ньому стану допомоги культурно-освітній праці на місцях, опіки над студіюючою молоддю і дітьми дошкільного віку, стану еміграційного шкільництва у Польщі і т. д.

Полк. М. Садовський зложив докладне і вичерпуюче справоздання про діяльність інвалідської секції і працю секретаріату Головної Управи УЦК, сотн. П. Денисенко — про працю секції правничої, а голова Головної Управи п. М. Ковальський зложив загальне справоздання як про працю Головної Управи, так і про ту ситуацію, в якій на протязі останніх п'яти років довелося їй працювати.

Далі йшли справоздання решти органів УЦК. Акт Головної Ревізійної Комісії зачитав д-р А. Лукашевич, доклад про діяльність Громадського Суду — ген. В. Змієнко, справоздання про п'ятилітню працю Ради УЦК зложив ген. В. Сальський.

Доклади з місць, що за цим послідували, не лише освітили еміграційне життя в поодиноких осередках і його потреби, але й дали цілу низку провідних думок, що зафіксував з'їзд у своїх директивах і побажаннях.

Багато українською еміграцією на місцях, при чинній допомозі Головної Управи УЦК, було зроблено на протязі минулого п'ятиліття, але й багато її потреб у бажаних розмірах не вдалося заспокоїти, до чого зпричинився, головним чином, тяжкий матеріальний стан як централі, так і поодиноких еміграційних осередків, особливо помітний в минулому п'ятилітті.

*) Див. «Тризуб» ч. 39 з 28.X с. р.

Не перешкоджав він одначе дальшому розвитку організаційного життя української еміграції у Польщі, про що свідчить хоч би організаційна її структура в 1934 році: 48 відділів УЦК, 19 груп з незакінченою організацією, 11 осередків, репрезентованих уповноваженими УЦК, 2 — головними уповноваженими, 9 — представниками. Разом з Українською Станицею в Каліші це дає 90 репрезентативних представництв і 10.000 осіб ними репрезентованих.

Не міг загальмувати він і помітного розвитку культурно-освітньої праці на місцях, що виявилася передовсім в організації національних свят, доповідей та инш., в організації бібліотек, кількість яких сьогодні доходить до 40, в систематичному поповнюванні бібліотек новими книжками і т. д. А з другого боку, останні роки гостро поставили перед українською еміграцією і нову проблему, проблему національного виховання молодого еміграційного покоління, що виглидало потребу широкої допомоги як еміграційному шкільництву (Станична гімназія, школа ім. С. Петлюри, школа ім. Л. Українки), так і цілій низці існуючих уже дитячих спадків, що вимагало турбот і підтримки не лише від Головної Управи УЦК, але й цілого еміграційного загалу.

На протязі минулих п'яти з половиною років Головна Управа УЦК видала на заспокоєння культурно-освітніх потреб української еміграції у Польщі 37.560 зол., на допомогу студіюючій молоді — 5.526 зол., на допомогу дітям — 17.379 зол. В цьому-ж часі вислала вона на периферію книжок на 7.412 зол. і поповнила свою книгозбірню до 3.200 томів.

Гуманітарну акцію Головної Управи УЦК в цьому-ж періоді часу характеризують наступні цифри виданих допомог: на харчування — 12.959 зол., на лікування — 16.486 зол., на подорожі для підшукування праці — 5.656 зол., на інші види допомог — 57.716 зол. Допомога української еміграції, видана через відділи УЦК, винесла 7.381 зол., допомога відділам на організаційні потреби — 4.770 зол. і т. д.

Належить тут хоч побіжно згадати і про участь української еміграції у Польщі в грошевих збірках на різні цілі. В цьому періоді часу зібрала вона: на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри у Парижі — 3.534 зол., на фонд Головної Еміграційної Ради — 4.845 зол., на фонд еміграційного Комітету Допомоги Голодуючим на Україні — 1.808 зол., на фонд будови Українського Дому в Празі — 584 зол. і т. д. (згадано тут лише суми, що пройшли через УЦК).

В цьому-ж періоді часу Головна Управа УЦК зробила новий важний крок у напрямку до зміцнення економічних підстав існування української еміграції у Польщі, організувавши промисловий город на недавно куплених нею 5 моргах землі біля м. Каліша.

В докладах з місць підкреслювалася потреба самовистачальности в житті української еміграції, потреба реорганізації допомогової акції, яку належало б скерувати на шлях продуктивної видачі допомог організованим гурткам і відділам УЦК на організацію та субсидювання варстатів праці і т. д., потреба широкого взаємодопомоги серед української еміграції і тісного зв'язку поодиноких еміграційних осередків, потреба об'єднання у відділах УЦК тих українських емігрантів, що з тих чи інших причин залишаються ще по-за організаційними рамами УЦК.

Належне зрозуміння в докладах з місць знайшов і «еміграційний доріст», «нежданий гість», як називалося українських еміграційних дітей, кількість яких у Польщі доходить до 3.600, а на еміграції взагалі до 14-15 тисяч. Зворушливими в докладах з місць були масові привітання цілій емігрантській родині та масові декларації лояльности і

Кожен українець мусить зложити в листопаді жертву на допомогу інвалідам з війни за Українську Державу.

пріности прапорам УНР. Не можна поминути тут цілої низки нових привітань як телеграфічних і листовних, так і особисто виголошених представниками різних українських організацій, а між ними — привітання полк. Порохівського, делегованого на з'їзд IV-им конгресом української еміграції в Румунії. В своєму теплому привітанні окреслив він, між иншим, свою роль, як живого зв'язку по-між українською еміграцією в цих двох країнах.

Зворушливим і урочистим моментом на з'їзді було оголошення відповіді, що наспіла з Відня від Пана Головного Отамана А. Лівичького на надіслане йому привітання, відповідь, яку присутні вислухали стоючи:

«На чужину далеку надійшла до мене телеграма делегатського з'їзду еміграції української в Польщі.

З сердечним зворушенням приймаю на руки свої патріотичні почуття до Великого Народу Нашого, бо маю тверді докази, що уряд Української Народньої Республіки є не лише формальним, а й фактичним репрезентантом нашої поневоленої Нації.

Дякую за однозгідність почувань, бо знаю, як радісно б'ються серця наших братів-мучеників, коли в неволі найтяжчій чують про однудушність нашу, знаю, як гірко сумує Україна, коли під батогом московським відчуває нашу незгоду, коли часом чує про різні «концепції», «орієнтації» та дрібні авантюри.

З року 1917 Україна прокинулася після довгого летаргичного сну, а з початком року 1918 надовго залишила боротьбу проти режимів політичних, натомісць розпочала невпинні криваві змагання проти неволі чужоземної та проти власних яничарів, що підносили злочинну руку свою на суверенність нації.

З радістю бачу, що еміграція наша в Польщі, з якою наш уряд залишив рідну землю, до якої я особисто так довго належав, живе одним життям з народом нашим, є відданою своєму легальному урядові. Ще раз констатую, що наше славне лицарське вояцтво міцно тримає наші традиційні, кров'ю освячені прапори, і в кожній хвилині готове до давножданого бою.

До того бою, який врятує нашу Велику Руїну, до того останнього бою, який оберне нещасливу голодну Пустелю в багату, пишну, роскішну країну.

Почуєте заклик ви, лицарі землі української, почує заклик уся Україна, почують усі патріоти українські, і всі, без різниці поглядів політичних, стануть на боротьбу за честь і славу нації.

Усміхнеться нарешті Золота Брама, радісно загудуть дзвони Святої Софії, вітаючи вірних синів України в столиці своєї Держави — Вільної, Незалежної, навіки Щасливої на весь світ Могутньої.

А н д р і й Л і в и ц ь к и й ,

Головний Отаман»

29. IX. 34 р.

Оваційними оплесками посланці української еміграції у Польщі прийняли ці слова свого Найвищого Провідника.

Черговим пунктом порядку денного були доповіді: д-ра Л. Чикаленка про міжнародню політичну ситуацію і Г. Лазаревського про сучасне становище на Великій Україні. Заслухавши ці доповіді, з'їзд доручив президії привітати тих державних мужів, які на міжнарод-

ньому форумі боронять українську справу, а в першу чергу п. Мотта і п. Де-Валера, та виніс наступну резолюцію:

«3-ій делегатський з'їзд української еміграції у Польщі, заслухавши доповідь про становище на Україні, висловлює своє гаряче співчуття всім тим незнаним борцям, що, не заламавшись під страшним окупаційним режимом, непохитно стоять на сторожі нашої волі. Разом з тим делегатський з'їзд з сумом схиляється перед пам'яттю тих, що на розлеглих фронтах затижної боротьби життя своє за батьківщину поклали».

Їх пам'ять з'їзд ушанував вставанням і хвилиною мовчання.

Варшавянин.

(Далі буде).

Англійські настрої що-до української справи

Комунікат Українського Пресового Бюра в Парижі.

15 жовтня с. р. відбувся в Лондоні в Королівському Інституті для Міжнародних Справ доклад проф. О. Шульгина про сучасний стан української справи. Після докладу відбулися довші дебати. Згідно з правилом Інституту, його засідання строго закриті і ні зміст докладу, ні дебатів до преси ніколи не подається. В засіданні мають брати участь тільки члени Інституту, британські піддані. Давніше дозволялося бути присутніми на зборах ще співгромадянам лектора, коли він був чужинцем і давав свою згоду на присутність тих чи інших своїх земляків. Але минулого року, під час докладу в Інституті проф. Мілюкова, у нього зав'язалися гострі дебати з п. Коростовцем, що дуже різко висловився з приводу де-яких тверджень докладчика. Після цього регулямін Інституту став ще суворішим.

Цей Інститут є дуже поважною установою, метою якої є гуртувати всіх тих англійців, що по своєму урядовому становищу, або по своїм журналістичним чи академічним інтересам прагнуть бути добре поінформованими про різні проблеми закордонної політики. Збори відбуваються в історичному Чатам Гаузі, де колись жив Піт Старший, лорд Дербі і нарешті Гладстон. Протектором Інституту є принц Уельський, головами — лорд Сесіль, п. п. Болдвін, Ллойд Джордж, почесними головами ex-officio віце-король Індії та прем'єр-міністри урядів Великої Британії, Канади, Австралії, Нової Зеландії, Південно-Африканського союзу та Н'юфаундленду. Натурально, ці високі панове лише зрідка з'являються на зборах Інституту, але їх прізвища показують, яку поважну роль відіграє ця установа і оскільки важливим є виступ в ній українського докладчика.

Проф. Шульгин поділився з представниками нашого Бюра своїми загальними враженнями від свого тижневого побуту в Англії і численних зустрічей і розмов, які він за цей час мав у Лондоні.

Загальне враження, що інтерес до України в Англії існує, як і взагалі до всіх поважніших питань міжнародного порядку. Мається чимало людей, що вже досить поінформовані в нашій справі і мають до ідеї незалежності України справжні симпатії. Цікавляться також справами «меншостевими», себ-то становищем українців під Польщею, Румунією, Чехословаччиною. Але ті елементи, що зацікавлені цими останніми справами і що не раз виступали в оборону українського населення на наших західних землях, належать здебільшого до радикальних елементів, що часом ставляться прихильно до совітів і таким чином мало цікавляться справою звільнення Великої України з-під Москви.

Цим-же останнім цікавилися завжди певні консервативніші кола, але в останні роки вони додержуються дуже обережної тактики щодо справ ССР. На щастя маються й такі елементи серед британського громадянства, що, цікавлячися «меншостевими» справами, не забувають і Великої України. Так, лорд Дікінсон, голова меншостевої комісії при Унії для Ліги Націй, що не раз виступав в оборону нашого населення під Польщею, погодився одночасно бути головою Комітету Допомоги Голодним на Україні, секретарем якого є полковник Мелон, був депутатом траваїст, що раніше цікавився совітами, але рішуче в них розчарувався і став великим їх ворогом та приятелем України.

Центром відомостей і студій що-до України є Слов'янський Інститут, що є складовою частиною Лондонського університету. В своєму виданні, що виходить тричі на рік, умістив Інститут уже кілька статей про Україну і маються плани і що-до дальших статей. Років дев'ять тому проф. Р. Смаль-Стоцький цілих два семестри викладав в Інституті про Україну. На чолі Інституту, як декан, стоїть професор сер Бернард Перс, відомий прихильник Росії, але людина дуже об'єктивна, що з цікавістю і з певною симпатією ставиться до української справи. Зовсім прихильно відноситься до нашої справи другий професор Інституту Сітон Вотсон, великий знавець усіх слов'янських і центрально-європейських проблем. В свій час він дуже допоміг президенту Масарикові, особистим приятелем якого він є й нині.

Проф. Шульгин мав довші розмови з обома професорами і виніс як найприємніші враження від цих зустрічей.

Що-до англійської преси, то вона нині містить значно більшу кількість статей та заміток про Україну, що пояснюється як збільшенням інтересу до України, так і діяльністю п. Кисілевського, що дуже активно провадить працю свого Пресового Бюро і в міру можливості подає до преси об'єктивні інформації про Україну. Проф. Шульгин побував тако-ж у де-кого з найвидатніших представників англійської журналістики, яких широко інформував про українські справи, а тако-ж відвідав англійське Т-во для Ліги Націй (League of Nations Union), де мав зустріч з своїми приятелями по Міжнародній Унії.

Загальне враження, що нині Англія занепокоєна справами на континенті і що особливо турбує громадську опінію в Лондоні становище в Німеччині. Ці настрої привели до повної невдачі п. Коростовця на теренах Англії, бо його діяльність усі, — справедливо чи ні, ішла річ, — тісно зв'язують з Берліном. Пошкодив собі п. Коростовець ще й тим, що більше звертав уваги на пропаганду особи п. Скоропадського, ніж на ширше роз'яснення української справи: таке принаймні враження лишилося у англійців. Не розуміють тако-ж останні, як це можна закордоном встановлювати ту чи іншу форму державного правління.

На наше запитання, яке враження виніс проф. Шульгин що-до ставлення Англії до ССР, наш бесідник одповів, що на його думку воно стримане. Торговельні відносини провадяться досить активно: Англія навіть витіснила Німеччину й займає перше місце у торговому балансі ССР, але жадного захоплення московськими порядками зовсім не помічається. На кредити (короткотермінові) ССР ще може надіятися в Англії, на позику — ніколи. До зближення Франції з ССР в Англії ставляться скорше негативно. Нині ведуться, чи будуть вестися стисліші розмови між Англією, Францією та Італією, і ці розмови, очевидно, можуть відбитися на позиції самої Франції. Нищити Німеччину в Англії не хотять, але бажали б примусити її піти на справжнє і відповідне для них порозуміння з своїми західними сусідами.

Дуже цікавлять англійців відносини польсько-німецькі і де-хто — це було і в пресі, — говорить про існування таємного порозуміння між Польщею і Німеччиною в справі України чи, як де-які додають, за рахунок України. В цій справі проф. Шульгин додав нам, що він має певні підстави не вірити в існування такого порозуміння, бо перш за все урядова думка в Німеччині в українській справі ще дуже не ясна, і

Хроніка

З життя укр. еміграції.

У Франції.

— Вистава «Запорожський клад», комедія з співами і танцями на 3 дії Банченка-Писанецького, під режисурою п. М. Шульги, відбулася 22 вересня с. р. в помешканні Української Громади в Шалеті. Виставу робило Українське Містечке Товариство при Громаді. Балет з учнів школи балетмейстера п. Заваришина.

Ця комедія походить ще з того часу, коли російське начальство в «Малоросії» у всьому вбачало «мазепинство», чому й українські п'єси часто писалися з оглядкою на місцеву чужу владу. До української дії, костюму, танця й співу додавалася мішанина й російського, мова виходила тому часом дійсно якесь «малоросійская». Це в ті часи «робило касу» і місцева російська влада, що в перших рядах бралася за грубі животи від сміху, була задоволена від весело проведеного часу.

Не всі, звичайно, наші театральні діячі йшли на таке істуття українського театру. Були такі, що з цим явищем боролися, впроваджували в дію взірці нашого побуту та чисте українське слово, спів, танок, костюм.

Коли глянемо сьогодні на українську побутову штуку на сцені на еміграції, або навіть і в Галичині, то побачимо, що всі артисти чомусь одягнені, як у свято. Все на них начищене й блищить. Між тим, дуже часто дія йде під час праці.

Проїшли вже часи Мол'єра, коли робітниця з села показувалася на сцені в шовках, тоді як в дійсному житті вона завше носила тані фарбовані матер'яли.

Український побутовий театр є театром грубого реалізму і все бере так, як воно є в натурі і в характері нашої минувшини, в характері нашого села, що змозковщено було найменше. Тому треба старатися, як найправдніше віддати при грі наш побут, все властиве нашому селу й народові. І то тим більше, що очі Москви ще й сьогодні сюди заглядають.

Є це, правда, иноді дуже трудна річ. Я сам був свідком багатьох дитячих проб і знаю, що дітям легше грати дорослих, ніж самих себе, а дорослим часом легше навчитися по дроті ходити, ніж добре наподобити сусіду Івана або Грицька.

А все-ж те, що я побачив у «Запорожському Кладі» в Шалеті, — було, як на наші емігрантські злидні, надзвичайно гарне. В українських танках вирізнялися — панна Вербицька й пп. Ожмак та Гербанівський. Під їх українськими костюмами відчувається пластика тіла та довші вправи в балетній студії п. Заваришина. З артистів вирізнялася циганка п. Чистосердова та пп. Світлишний, Григорах і старий, що шукає клад. Художнє були представлені «мізансцени» — циганський табор і репліка (рученька шовкова) на колодці в III акті.

В. Перебийніс.

В Німеччині.

— В Українському Науковому Інституті в Берліні 1 листопада с. р. відбувся виклад проф. Краківського університету д-ра Богдана Лепкого на тему «Спроба характеристики української літератури».

Бібліографія.

— Д-р Едвард Бенеш. Промова про підкарпаторуський проблем і його відношення до Чехословацької Республіки. 1934. Видала Краєва Управа ЧСЛ. Легіонерської Громади Підкарпатської Русі в Ужгороді. 60 стор. Ціна 2 кор. 50 г. В ген. комісії видавництва Орбіс, Прага XII, Фошова 62.

Лекція чехословацького міністра закордонних справ д-ра Е. Бенеша, виголошена їм під час весняної поїздки на Закарпаття, вийшла окремим виданням трьома мовами — українською, чеською і російською. Вона являється важним документом для в'яснення напряму чехословацької політики на цій частині нашої землі і через те мимо цієї книжки не вільно пройти українському читачеві.

На жаль, після перечитання її у українського читача не може не лишитися певного почуття розчаровання. Хоч виклад д-ра Е. Бенеша мав місце в Ужгороді перед аудиторією, для якої найбільший інтерес уявляють питання внутрішньої чехословацької політики на Закарпатті, в ньому з повною ясністю і виразністю підкреслені лише моменти, зв'язані з міжнародним становищем Закарпаття. Доскладчик підкреслює категорично: «Про долю Підкарпатської Русі вирішено на цілі століття й вирішено дефінітивно», «жодної ревізії в цих питаннях не лякаємося і жодної ревізії в них не допустимо» (ст. 34), «ревізійоністичних рейдів (влада) тут не буде терпіти, інтриги і розкладову працю ірредентистичну, живлену тут із чужини, подавить рішуче і нещадно» (ст. 59). Бачимо отже, що в питанні про майбутнє Закарпаття чехословацька влада в особі п. міністра закордонних справ займає ясне і недвозначне становище; з колишнім трактуванням Закарпаття дуже авторитетними чехословацькими чинниками, як депозиту, покінчено; час, коли в публікаціях, що

видавалися чехословацькою владою *), можна було наділати припущення про можливість передачі в майбутньому Закарпаття Україні чи Росії, минув. Натомість значно менше ясності і виразності ми стрічаємо у викладі п. міністра, коли мова йде про внутрішні проблеми політики що-до Закарпаття. П. міністр в імені влади констатує, що нині наблизився психологічний момент для поступового переведення автономії і що ситуація на Підкарпатській Русі в цілому дозріває» (ст. 41). Проте значіння виразу «поступове переведення автономії» він не розшифровує й навряд чи міг би його розшифрувати, бо, судячи з преси, жадного порозуміння серед партій, що складають теперішню урядову коаліцію в ЧСР, відносно автономії Закарпаття взагалі ще не існує. Констатуючи, що на Закарпатті «є багато болячок, зокрема господарських» (ст. 61), господарських проблем у своєму викладі п. міністр не торкається майже цілком. Між тим становлять вони центральні й основні питання на Закарпатті і зовсім не всі вони набрали гостроти і нагальності лише в результаті сучасної кризи. Багато місця присвячує п. міністр питанню про національну орієнтацію Закарпаття, проте уявити його позиції в цій справі дуже важко. Він каже, що «всі руські напрямки» вкупі з чехословацьким елементом «завжди мусять творити керуючу і панівну більшість цієї країни» (ст. 46), що місцеве населення мусить з перебуваючим на Закарпатті чехословацьким елементом догово-

*) В передмові до книжки Драгн'ого «Podkarpatska Rus», що вийшла в 1921 році, як публікація міністерства хліборобства ЧСР і його коштом, читаємо: «Як що може колись ми передамо Підкарпаття до дружніх рук — українських або російських, повинно воно бути в такому стані, щоб ми могли бути гордіми за працю, виконану для братерського слов'янського народу».

ритися про одну спільну політику в усіх справах як культурних, так і господарських (ст. 48). Як перевести в життя цю пропозицію п. міністра, коли чехословацький елемент на Закарпатті, репрезентований чеськими політичними партіями, не має якоїсь спільної програми в справах національної політики і є елементом, що скоріше розогнює, ніж втихомирює національну боротьбу, сказати важко. Не ясні тако-ж в національній справі і позиції самого п. міністра. Він, з одного боку, підкреслює, що «Чехословачина не хоче і не буде накидати Підкарпатській Русі жадну національну й культурну орієнтацію» (ст. 45), але з другого боку, в лекції є ряд уступів, що можна зрозуміти, як вияв симпатії п. міністра до концепції утворення з Закарпаття окремої національно-культурної одиниці, — окремої як від росіян, так і від українців. П. міністр зазначає, що «підкарпаторуський народ зможе в межах республіки цілком вільно жити і плекати без перешкод національну культуру і національну індивідуальність» (ст. 31), що «завданням підкарпаторуського народу є витворити собі у сполучі з своєю рідною культурою свою політичну культуру і національну індивідуальність у межах своєї невеликої території та в тіснім співробітництві з Чехословацькою республікою» (ст. 57), що «територія Підкарпатської Русі стала вперше в історії карпаторуського народу самостійною, адміністративною одиницею, самостійною одиницею політичною і власне тако-ж і національною» (ст. 36).

П. міністр виступає в своєму викладі не тільки як політик, але й як учений. Подає отже він

ряд даних про історичний розвиток Закарпаття і про його національну еволюцію. Вражає, що в цій частині він ухиляється від того, щоб подати якісь конкретні дані про зв'язок Закарпаття з українським рухом і його впливи, обмежуючися лише згадкою про традиції зносин Закарпаття з Галичиною (ст. 12). Навряд чи вдачно стилізована п. міністром, — коли він виступає не тільки, як політик, а й як учений, — думка про українські симпатії під час великої війни до мад'ярів і німців. «В перебігу війни, — каже п. міністр, — як відомо, мад'яри, так само як і німці, почали звертати увагу на український рух у Росії і покладали на нього свої надії, бачучи в майбутній Українській Державі оборонний вал для Австрійсько-Угорської монархії перед російською небезпекою» (ст. 16). Сумнівно, щоб науковий дослідник міг собі дозволити на таке категоричне і безапелляційне твердження. Не можна обминути уступу, в якому п. міністр окреслює положення Закарпаття. На його думку, воно перебуває «в тому місці Європи, де сходяться Чехословачина, Мад'ярщина, Польща, Румунія, впливи українського руху і Росія» (ст. 58). З цим трактуванням українського руху, як руху екстериторіального, нам до цього часу не доводилося стрічатися ані в науковій літературі, ані в пресі.

Не можна не обминути тако-ж того, як зроблено український переклад брошури п. міністра. Перекладено її дуже зле. Численні чехизми, численні чеські звороти й захована в українському тексті чеська складня — в багатьох місцях утруднюють розуміння думки автора.

В. С.

Член Української Громади у Відні в Болгарії

Сергій ЛИТВИНІВ

упокоївся навесні 10 вересня с. р., про що сповіщає
погружена в глибокім смутку Громада.

Ukrainian Invalid's Help Association

Lwów, Potockoho 48

Листопад — місяць українських інвалідів. Надходять роковини листопадових днів. І знову з непереможною силою виринатимуть в нашій уяві незабутні хвилини великого минулого, переходитимуть перед очима нашої душі безконечні ряди сірих героїв, — а зокрема інваліди нашої геройської армії, ці, що в жертві для нас зложили свою кров, своє здоров'я, — а тепер жадають від нас лише жертви на хліб і на ліки.

Хочні! Українські інваліди не можуть просити жертви! За жертву крові нема рівновартної жертви. Українським інвалідам не милостиня належиться.

Ми без прохання мусимо дати їм, що потрібне до життя і лікування ран. Це не буде ніяка жертва з нашого боку, а тільки сповнення обов'язку.

Зробім це негайно! Не допускаймо до того, щоб герої наших визвольних змагань, кінчаючи в нужді своє життя, замикали очі на сон вічний з жалем і огірченням.

Небагато вже є інвалідів української армії на Галицькій Землі: дві тисячі зареєстрованих в УКТОДІ, — а з них 500 важко окалічених.

Ні один з них не одержує державної ренти. Обов'язок забезпечення інвалідів У. Г. А. залишається надалі обов'язком української нації.

На жаль, жертви на інвалідів значно обнижилися, а УКТОДІ було приневолене в останньому році тричі обкромувати вже і так дуже скромні інвалідські пенсії.

Рента наших інвалідів десятикратно нижча від державної ренти. Вже нижче вона впасти не може.

100.000 золотих річно на цілі УКТОДІ добути мусимо!

Українська еміграція вже дала наявні докази близького і широкого заінтересовання судьбою наших інвалідів. Однак в останніх двох роках тако-ж жертвеність еміграції припинилася. Дім закуплений за емігрантські фонди покриває річним чиншом двомісячні видатки УКТОДІ. Решту мусимо добути шляхом добровільних жертв і членських вкладок. Жертви в листопаді повинні забезпечити інвалідів на кілька місяців.

Листопад — місяць українських інвалідів!

Жертуйте всі наскільки Вас стати!

Для нашої будучности не є байдуже, чи громадянство сплатить інвалідам зятягнений моральний довг, чи покине їх безпомічних власному горю.

Дохід з листопадових свят присилайте на інвалідів!

Дрібні жертви посилайте за посередництвом місцевих українських організацій.

Нехай надія на Вас не заведе очікувань інвалідів.

**Українське Товариство Допомоги Інвалідам
Львів, Потоцького 48.**

**Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danfon 80-03.**

Для переказів у Франції: «Le Tardent», chèque postal 898.50, Paris.
Редагує — Комітет.

Адміністратор: Л. Косенко
Le Gérant: Mme Perdrizet.